

Sygn. akt: II Ca 493/19

POSTANOWIENIE

Dnia 19 września 2019 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	Sędzia SO Zbigniew Zgud (sprawozdawca)
Sędziowie:	SO Agnieszka Cholewa-Kuchta SO Jarosław Tyrpa

po rozpoznaniu w dniu 5 września 2019r. w Krakowie

na rozprawie sprawy z wniosku Gminy Miejskiej K.

przy uczestnictwie J. S., M. Ł. (1), J. Ł. (1), A. K. (1), E. W., A. W., P. F., R. F., A. K. (2), M. K. (1), N. K. (1), N. K. (2), W. S., K. K. (1) i G. G. (1)

o stwierdzenie nabycia spadku

na skutek apelacji uczestników A. K. (2) oraz M. K. (1)

od postanowienia Sądu Rejonowego dla Krakowa – Podgórze w Krakowie

z dnia 9 listopada 2018r., sygnatura akt XII Ns 69/17/P

postanawia:

I. oddalić apelację uczestniczki A. K. (2);

II. w uwzględnieniu apelacji uczestnika M. K. (1) zmienić zaskarżone postanowienie w punkcie 1. w ten sposób, że umorzyć postępowanie w przedmiocie zatwierdzenia uchylenia się tego uczestnika od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po K. G.;

III. stwierdzić, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty swojego udziału w sprawie w postępowaniu odwoławczym.

SSO Agnieszka Cholewa-Kuchta SSO Zbigniew Zgud SSO Jarosław Tyrpa

Sygn. akt II Ca 493/19

UZASADNIENIE

postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 19 września 2019 r.

We wniosku z dnia 8 lutego 2017 roku Gmina Miejska K. wniosła o stwierdzenie nabycia spadku po K. G., wskazując że jest wierzycielem spadkodawczyni.

Postanowieniem z dnia 9 listopada 2018 roku Sąd Rejonowy dla Krakowa – Podgórze w Krakowie w punkcie 1 odmówił zatwierdzenia oświadczenia M. K. (1) o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po K. G.; w punkcie 2 stwierdził, że spadek po K. M. (dwojga imion) G., z domu Ł., córce J. i W., ostatnio stale zamieszkałej w K. przy ul. (...), której zwłoki odnaleziono w K. w dniu 13 marca 2014 roku, na podstawie ustawy, wprost nabyli bratanek ojca spadkodawczyni J. Ł. (1) w 1/3 (jednej trzeciej) części; wnuczka brata ojca spadkodawczyni J. S. w 1/6 (jednej szóstej) części; wnuczka brata ojca spadkodawczyni E. W. w 1/6 (jednej szóstej) części; siostrzenica ojca spadkodawczyni A. K. (2) w 1/3 (jednej trzeciej) części; a w punkcie 3 stwierdził, że koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie ponoszą wnioskodawca i uczestnicy, każde z nich we własnym zakresie.

Sąd Rejonowy ustalił, że K. M. (dwojga imion) G. z domu Ł. ostatnio stale zamieszkiwała w K. przy ul. (...). Jej zwłoki odnaleziono w dniu 13 marca 2014 roku. W dacie śmierci spadkodawczyni była stanu wolnego (wdowa). Spadkodawczyni miała jedną córkę M. S. (1), która zmarła bezdzietnie w dniu 1 sierpnia 2011 roku. Rodzice spadkodawczyni - J. Ł. (2) i W. Ł. (1) - nie dożyli otwarcia spadku. Spadkodawczyni nie miała rodzeństwa. Przed otwarciem spadku zmarli wszyscy dziadkowie spadkodawczyni, a to: rodzice ojca spadkodawczyni J. M. Ł. i W. Ł. (2) oraz rodzice matki spadkodawczyni W. K. W. i M. W.. Dziadkowie ojczyści spadkodawcy M. Ł. (2) i W. Ł. (2) mieli pięcioro dzieci: J. Ł. (2) (ojca spadkodawczyni) J. Ł. (3), A. Ł., J. Ł. (4) i M. K. (2). Brat ojca spadkodawczyni J. Ł. (4) zmarł przed otwarciem spadku nie pozostawiając żadnych spadkobiorców. Brat ojca spadkodawczyni A. Ł. zmarł przed otwarciem spadku pozostawiając jednego syna I. Ł.. I. Ł. zmarł przed otwarciem spadku, pozostawiając dwie córki: E. W. i J. S.. E. W. i J. S. nie złożyły oświadczeń o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po K. G.. Natomiast oświadczenia o odrzuceniu spadku złożyły: córki E. A. W.-K. i A. W. oraz syn A. W. K. D., oraz córka J. W. S.. Brat ojca spadkodawczyni J. Ł. (3) zmarł przed otwarciem spadku. Pozostawił dwoje dzieci: G. G. (1) i J. Ł. (1). G. G. (1) w dniu 10 września 2014 roku złożyła w tut. Sądzie wniosek o odebranie oświadczenia o odrzuceniu spadku i oświadczenie takie złożyła w dniu 28 stycznia 2015 roku. G. G. (1) ma jedną córkę R. F., która w dniu 28 lipca 2015 roku złożyła wniosek o odebranie od niej oświadczenia o odrzuceniu spadku, a w dniu 24 września 2015 roku złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku przed Sądem Rejonowym dla Krakowa - Krowodrzy w Krakowie. R. F. pozostawiła jednego syna P. F., który złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku w dniu 9 grudnia 2015 roku przed Sądem Rejonowym dla Krakowa - Krowodrzy w Krakowie. P. F. nie ma spadkobiorców. J. Ł. (1) złożył oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po K. G.. Wniosek do Sądu Rejonowego dla Krakowa-Krowodrzy w Krakowie wpłynął w dniu 18 sierpnia 2015 roku. Przy czym J. Ł. (1) miał wiedzę o śmierci K. G. jeszcze w marcu 2014 roku, gdyż został poinformowany przez swoją siostrę G. G. (1) o pogrzebie wymienionej. Siostra ojca spadkodawczyni M. K. (2) zmarła przed otwarciem spadku. Pozostawiła dwoje dzieci: K. K. (1) i A. K. (2). K. K. (1) w dniu 29 lipca 2015 roku złożył przed Sądem Rejonowym Katowice-Wschód w Katowicach oświadczenie o odrzuceniu spadku (sygn. II Ns 1082/15). K. K. (1) nie ma dzieci. A. K. (2) w dniu 30 stycznia 2015 roku złożyła w tut. Sądzie wniosek o odebranie od niej oświadczenia o odrzuceniu spadku po K. G.; oświadczenie złożyła w dniu 29 lipca 2015 roku (sygn. XII Ns 938/15/P). A. K. (2) miała wiedzę o śmierci K. G. już w marcu 2014 roku, gdyż została poinformowana przez G. G. (1) o pogrzebie spadkodawczyni. A. K. (2) ma jednego syna M. K. (1), zamieszkałego w (...). M. K. (1) dowiedział się o odrzuceniu spadku po K. G. przez swoją matkę A. K. (2) w maju 2016 roku, na co wskazywał w piśmie z dnia 17 października 2016 roku w sprawie XII Ns 1413/15/P. M. K. (1) w dniu 13 czerwca 2017 roku przed Konsulem RP w C. złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku po K. G.. Jednocześnie w piśmie procesowym z dnia 17 sierpnia 2017 roku M. K. (1) złożył oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku i wniósł o odebranie od niego oświadczenia o odrzuceniu spadku. Wskazał, że nie utrzymywał ze spadkodawczynią żadnych kontaktów, nie wiedział o swoim powołaniu do spadku ani o długach spadkowych i jej majątku, a z uwagi na zamieszkanie w (...) nie miał możliwości sprawdzenia powyższego. Córki M. N. K. i N. K. (3) złożyły w dniu 29 lipca 2017 roku przez Konsulem RP w C. oświadczenia o odrzuceniu spadku po K. G.. Dziadkowie macierzyści spadkodawcy M. Ł. (2) i W. Ł. (2) mieli dwoje dzieci: matkę spadkodawczyni W. Ł. (1) i M. L., która nie dożyła otwarcia spadku, zmarła bezdzietnie.

W części obejmującej rozważania prawne Sąd Rejonowy wskazał, że skoro spadkodawczyni K. G. nie pozostawiła testamentu to dziedziczenie po niej podlega reżimowi ustawowemu. Sąd przytoczył odpowiednie przepisy dotyczące dziedziczenia, a to art. 931-935 k.c. Sąd I instancji uznał, że skoro spadkodawczyni zmarła będąc stanu wolnego,

jej jedyna córka nie dożyła otwarcia spadku, nie pozostawiwszy zstępnych, rodzice nie dożyli otwarcia spadku i nie miała rodzeństwa, a dziadkowie nie dożyli otwarcia spadku i żadne z dzieci dziadków spadkodawczyni nie dożyło otwarcia spadku, to do spadku dochodzą zstępni dzieci dziadków spadkodawczyni. J. Ł. (4) (brat ojca spadkodawczyni) i M. L. (jedyna siostra matki spadkodawczyni) nie pozostawili przy tym zstępnych i w konsekwencji do spadku dochodzą zatem zstępni pozostających dzieci dziadków ojczystych spadkodawczyni. Sąd Rejonowy przywołując art. 1020 k.c. oraz art. 1015 § 1 i 2 k.c. wskazał, że zwłoki spadkodawczyni znaleziono w dniu 13 marca 2014 roku. G. G. (1) w dniu 10 września 2014 roku złożyła w tut. Sądzie wnioski o odebranie oświadczenia o odrzuceniu spadku i oświadczenie takie złożyła w dniu 28 stycznia 2015 roku. W odniesieniu do niej termin został niewątpliwie zachowany. W jej miejsce powołaną do spadku była córka R. F., która złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku przed Sądem Rejonowym dla Krakowa - Krowodrzy w Krakowie, sygn. I Ns 1620/15/K w dniu 24 września 2015 roku (wniosek wpłynął w dniu 28 lipca 2015 roku). R. F. pozostawiła jednego syna P. F., który złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku w dniu 9 grudnia 2015 roku. W odniesieniu do wymienionych 6-miesięczne terminy z art. 1015 k.c. zostały zachowane. J. Ł. (1) złożył oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po K. G., ale dokonał tego z uchybieniem 6-miesięcznego terminu określonego w art. 1015 k.c. Wniosek o odebranie od uczestnika J. Ł. (1) oświadczenia o odrzuceniu spadku wpłynął do Sadu Rejonowego dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie w dniu 18 sierpnia 2015 roku. Jak jednak wynika z zeznań uczestniczki G. G. (1), J. Ł. (1) wiedział o pogrzebie K. G. w marcu 2014 roku. Tym samym wiedział również uczestnik o jej śmierci, a skoro tak to miał podstawy do ustalenia, że należy do kręgu powołanych w pierwszej w kolejności spadkobierców ustawowych po wymienionej, do którego należała również jego siostra G. G. (1). To, że uczestnik J. Ł. (1) nie zainteresował się wówczas sprawą, nie zmienia oceny, że miał wiedzę dostateczną dla ustalenia tytułu swojego powołania do spadku, a co za tym idzie złożone przez niego oświadczenie o odrzuceniu spadku nastąpiło po terminie. E. W. i J. S. nie złożyły oświadczeń o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po K. G.. K. K. (1) złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku przed Sądem w dniu 29 lipca 2015 roku, a wniosek złożył w dniu 20 lutego 2015 roku. Wówczas oświadczył, że do chwili złożenia wniosku nie wiedział o śmierci K. G., a nie utrzymywał z nią żadnych kontaktów. Brak w materiale dowodowym podstaw do zakwestionowania tego oświadczenia uczestnika odnośnie kwestii, kiedy dowiedział się on o śmierci K. G.. W związku z tym Sąd Rejonowy przyjął, że K. K. (1) złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku z zachowaniem terminu z art. 1015 k.c. Sąd wskazał, że co do A. K. (2) to uzyskała ona informację o śmierci spadkodawczyni od G. G. (1). A. K. (2), jak wynika z wiarygodnych zeznań świadka G. G. (1) złożonych na rozprawie w dniu 9 listopada 2018 roku, wiedziała o pogrzebie K. G., a zatem również o fakcie jej śmierci. Pogrzeb miał miejsce pod koniec marca 2014 roku, a zatem już wówczas A. K. (2) miała podstawy do ustalenia, że należy do pierwszych w kolejności spadkobierców ustawowych po K. G., jej stopień pokrewieństwa ze spadkodawczynią jest bowiem identyczny jak w przypadku G. G. (1). To, że uczestniczka A. K. (2) nie zainteresowała się wówczas sprawą, nie zmienia oceny, że miała wiedzę dostateczną dla ustalenia tytułu swojego powołania do spadku, a co za tym idzie złożenie przez nią oświadczenie o odrzuceniu spadku nastąpiło po terminie, skoro wniosek o odebranie tego oświadczenia złożyła ona dopiero w dniu 30 stycznia 2015 roku. Jednocześnie pozostaje niewiarygodne oświadczenie A. K. (2) złożone w postępowaniu o przyjęcie oświadczenia o odrzuceniu spadku (XII Ns 938/15/P), jakoby dowiedziała się o śmierci K. G. zaledwie na kilka dni przed złożeniem wniosku, skoro z wiarygodnych w tym zakresie zeznań uczestniczki G. G. (1) wynika niezbicie, że A. K. (2) miała wiedzę o śmierci K. G. w związku z jej pogrzebem, a więc jeszcze w marcu 2014 roku. Odnośnie oświadczenia M. K. (1) o odrzuceniu spadku po K. G. Sąd Rejonowy wskazał, że A. K. (2) (po terminie) odrzuciła spadek po K. G. w dniu 29 lipca 2015 roku. O powyższym Sąd informował M. K. (1), przy czym w aktach XII Ns 938/15/P brak dowodu doręczenia przesyłki dla wymienionego. Niemniej jednak w postępowaniu do sygn. XII Ns 1413/15/P o stwierdzenie nabycia spadku po M. S. (1), uczestnik M. K. (1) w piśmie z dnia 17 października 2016 roku informował, że „w maju 2016 r. [...] został poinformowany, iż jego matka A. K. (2) złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku po zmarłej K. G.” (k. 156 tamtych akt). Zdaniem Sądu Rejonowego nie może tu być mowy o pomyłce co do osoby, gdyż oświadczenie o odrzuceniu spadku po M. S. (1), A. K. (2) złożyła dopiero w dniu 24 października 2016 roku (k. 170 akt XII Ns 1413/15/P). W ocenie Sądu należało przyjąć, że istotnie najpóźniej w maju 2016 roku M. K. (1) miał wiedzę o tym, że wobec odrzucenia spadku przez swoją matkę A. K. (2) jest powołany do spadku po K. G.. Zeznając w niniejszej sprawie A. K. (2) relacjonowała, iż nie informowała syna o tym, że odrzuciła spadek, a jej syn po otrzymaniu zawiadomienia również odrzucił spadek. Jednocześnie jednak wskazała, że ma z synem codzienny, częsty kontakt. Jest w ocenie Sądu niezgodnym z doświadczeniem życiowym zeznanie A. K. (2), iż - mając tak częsty kontakt z M. K. (1) - nie poinformowała go o tak niecodziennej sytuacji jak

odrzućcie spadku. Niemniej jednak nie ma to zasadniczego znaczenia, skoro sam M. K. (1) podał w wyżej wskazanym piśmie, że o tym fakcie dowiedział się w maju 2016 roku. Oświadczenie o odrzuceniu spadku po K. G. złożył zatem M. K. (1) przed konsulem dopiero w dniu 13 czerwca 2017 roku, a więc po upływie 6-miesięcznego terminu. Co do wniosku M. K. (1) o zatwierdzenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po K. G., Sąd Rejonowy wskazał na treść art. 1019 k.c. i wyjaśnił, że w literaturze wskazuje się, iż „spadkobierca może uchylić się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku złożonego pod wpływem błędu lub groźby w terminie określonym w art. 88 § 2 k.c., tj. w ciągu roku od wykrycia błędu lub ustania stanu obawy przy groźbie. Oświadczenie o uchyleniu może być złożone w każdym czasie, nawet po dziale spadku, byleby zachowany został termin zawity z art. 88 § 2 k.c.”. Sąd podzielił jednak stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w postanowieniu z dnia 30 listopada 2017 roku, IV CSK 28/17, zgodnie z którym „zgodnie z art. 1019 § 2 w związku z art. 84 § 1 zdanie pierwsze i § 2 k.c. podstawę uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić błąd prawnie doniosły. Błędem takim nie jest nieznanostwo przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustaleniu rzeczywistego majątku spadkowego. O błędzie co do przedmiotu spadku można mówić wtedy, gdy brak wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego nie jest wynikiem braku staranności spadkobiercy, czy też, mówiąc inaczej, jest on usprawiedliwiony okolicznościami sprawy. Poprzestanie na pozbawionym konkretnych podstaw przypuszczeniu, dotyczącym stanu majątku spadkowego, nie może być uznane za błąd istotny, lecz za lekkomyślność, która nie stanowi podstawy uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia (niezłożenia oświadczenia) woli na podstawie przepisów o wadach oświadczenia woli.” W ocenie Sądu kluczowe znaczenie ma zatem, czy M. K. (1) nie wiedział o długach spadkowych K. G. bez swej winy i czy zachował należyta staranność. Zdaniem Sądu Rejonowego M. K. (1) nie zachował odpowiedniej staranności, przy czym w Polsce był reprezentowany przez pełnomocnika procesowego w osobie radcy prawnego już na etapie postępowania spadkowego po M. S. (1). Fakt ustanowienia pełnomocnika w Polsce dezawuuje argument uczestnika, jakoby nie mógł podejmować czynności w kierunku ustalenia składu spadku z uwagi na pobyt w (...). Tym bardziej, że uczestnik ma stały kontakt również z matką A. K. (2). Nie zasługuje na uwzględnienie twierdzenie, że uczestnik najwcześniej uzyskał wiedzę o tym, że w skład spadku po K. G. wejdą długi po M. S. (2) dopiero z datą uprawomocnienia się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku ma bowiem charakter deklaratoryjny, a zatem jego wydanie i uprawomocnienie się nie kreuje nowego stanu prawnego, lecz stwierdza istniejący. Już w toku tamtego postępowania spadkowego istniały pełne podstawy do co uzasadnionego przypuszczenia, że długi po M. S. (1) (a ich istnienie było wiadome w postępowaniu do sygn. XII Ns 1413/15/P) wejdą w skład spadku po K. G., skoro K. G. zmarła po M. S. (1), a nie złożyła oświadczenia o odrzuceniu spadku po wymienionej, będąc zarazem jej spadkobierczynią ustawową w pierwszej kolejności. Co do własnych długów K. G., to również nie można twierdzić, że M. K. (1) pozostawał w usprawiedliwionej niewiedzy w tym przedmiocie. Skoro - jak sam podał - w maju 2016 roku dowiedział się o odrzuceniu spadku po K. G. przez A. K. (2) - swoją matkę, to działając z należyta starannością powinien podjąć działania w celu ustalenia przyczyn odrzucenia spadku przez wymienioną. Gdyby nawet było tak, że A. K. (2) odrzuciła spadek tylko dlatego, iż dowiedziała się od G. G. (1), „że trzeba odrzucić” (k. 273), to działając w sposób staranny, M. K. (1) powinien dążyć do wyjaśnienia tej kwestii, a w szczególności poprzez nawiązanie kontaktu z G. G. (1), co jednak nie nastąpiło. Podkreślenia wymaga, że to na spadkobiercy, który dąży do uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, spoczywa ciężar udowodnienia, że miały miejsce podstawy uzasadniające powyższe. Nie są tu dostateczne same twierdzenia, niezbędne jest zaferowanie przekonujących dowodów. Jest to jednocześnie tego rodzaju sytuacja, w której inicjatywa dowodowa spoczywa wyłącznie na tym spadkobiercy, zwłaszcza w przypadku reprezentowania go przez profesjonalnego pełnomocnika. Sąd Rejonowy uznał, że nie powinien wykazywać inicjatywy dowodowej z urzędu, za wyjątkiem sytuacji absolutnie wyjątkowych, które w niniejszej sprawie nie zachodziły. Konkludując stwierdził, że nie ma żadnych podstaw do zatwierdzenia oświadczenia M. K. (1) o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po K. G.. Ostatecznie, co do kręgu osób nabywających spadek Sąd Rejonowy stwierdził, że zstępnym A. Ł. był I. Ł., który nie dożył otwarcia spadku. Do dziedziczenia dochodzą zatem córki I. Ł.: E. W. i J. S., które nie złożyły oświadczeń o odrzuceniu spadku. Każda z nich dziedziczy połowę udziału spadkowego, jaki przypadłby A. Ł. (1/3), tj. po 1/6 części spadku dla każdej z nich. Bez znaczenia pozostają tu oświadczenia złożone przez zstępnym wymienionych, skoro nie byli oni powołani do dziedziczenia, wobec braku skutecznego odrzucenia spadku przez ich

wymienione wstępne. Zstępnymi J. Ł. (3) są G. G. (1) i J. Ł. (1). G. G. (1) i jej zstępni skutecznie odrzucili spadek. J. Ł. (1) nie złożył w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, w związku z czym nabył udział w 1/3 spadku. Zstępnymi M. K. (3) są A. K. (2) i K. K. (3). K. K. (3) skutecznie odrzucił spadek. K. K. (3) nie ma zstępnych. Natomiast wobec odrzucenia spadku przez A. K. (2) po terminie, jest ona spadkobierczynią po K. G. w 1/3 części. Bez znaczenia pozostają tu oświadczenia złożone przez jej syna M. K. (1) i córki wymienionego, tj. N. K. (3) i N. K. (2), skoro nie byli oni powołani do dziedziczenia, wobec nieskutecznego odrzucenia spadku przez ich wstępną. Na gruncie art. 1015 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym w dacie otwarcia spadku, nabycie spadku przez wymienionych nastąpiło wprost, skoro nie złożono oświadczeń o odrzuceniu spadku, a żaden z powołanych spadkobierców nie jest osobą niemającą pełnej zdolności do czynności prawnych albo osobą, co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia, albo osobą prawną. O kosztach postępowania Sąd wyrokował na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego postanowienia złożyła uczestniczka A. K. (2) wnosząc o uchylenie go w całości oraz powtórne rozpoznanie sprawy w innym składzie Sądu. Skarżąca zarzuciła, że Sąd I instancji wadliwie uznał, że nie dochowała należytej staranności w ustaleniu czy w skład spadku wchodzi długi. Zdaniem apelującej nie powinna dziedziczyć spadku skoro złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku. Nadto zobowiązania spadkodawczyni wobec wnioskodawcy są przedawnione.

Apelację wniósł także uczestnik M. K. (1) zaskarżając je w zakresie pkt I - odmawiającego zatwierdzenia oświadczenia Uczestnika o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po K. G. i zarzucając mu naruszenie przepisów prawa procesowego tj. art. 233 k.p.c., które miało istotny wpływ na wynik sprawy, poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów, co spowodowało nieprawidłowe ustalenie stanu faktycznego, przejawiające się w ustaleniu przez Sąd, iż: uczestnik nie pozostawał w usprawiedliwionej niewiedzy co do długów K. G., a nadto nie podejmował działań zmierzających do ustalenia stanu spadku, o długach spadkodawczyni K. U. mógł nabyć wiedzę co najmniej w maju 2016 r., w sytuacji gdy dopiero w czerwcu 2017 r. uczestnik otrzymał odpis wniosku o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłej zawierający zestawienie jej należności; art. 231 k.p.c., które miało istotny wpływ na wynik sprawy, poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego oraz dokonanie przez Sąd ustaleń w sposób sprzeczny z przeprowadzonymi dowodami, polegające na uznaniu, iż Uczestnik nie dochował należytej staranności przy ustalaniu składu spadku po K. G.; naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 84 i 88 § 2 k.c. poprzez ich niezastosowanie w sytuacji, gdy z okoliczności sprawy wynika, że oświadczenie uczestnika o uchyleniu zostało złożone w odpowiednim czasie i spełniało wymogi do jego zatwierdzenia. Uczestnik pozostawał w niewiedzy co do składu spadku, stanowiącej błąd istotny. Jednocześnie, wskazując na powyższe uchybienia skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez uwzględnienie żądania uczestnika tj. zatwierdzenie przez Sąd oświadczenia uczestnika o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po K. G., a następnie odebranie i zatwierdzenie przez Sąd oświadczenia uczestnika o odrzuceniu spadku po K. G.. Względnie, z uwagi na zgłoszenie zarzutu braku rozpoznania istoty sprawy, wnoszę o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a także o zasądzenie na rzecz uczestnika kosztów postępowania w I i II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Uczestniczki J. S., M. Ł. (3) i E. W. poparły obydwie apelacje.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Za prawidłowe należy uznać ustalenia Sądu Rejonowego co do daty znalezienia zwłok spadkodawczyni, stopnia pokrewieństwa ze zmarłą poszczególnych osób wskazanych w ustaleniach faktycznych oraz dat złożenia przez poszczególne osoby oświadczeń co do odrzucenia spadku. Ustalenia te wynikają z przywołanych przez Sąd Rejonowy dowodów, a nadto nie były kwestionowane w obydwu apelacjach. Sąd Okręgowy przyjmuje je zatem za własne i czyni podstawą rozstrzygnięcia bez potrzeby ich ponownego przytaczania.

Dla rozstrzygnięcia o apelacji uczestniczki A. K. (2) kluczowe znaczenie ma ustalenie kiedy dowiedziała się o śmierci spadkodawczyni. Co do tej kwestii apelująca sama wskazuje, że została zawiadomiona o pogrzebie spadkodawczyni.

Słusznie zatem Sąd Rejonowy uznał, że o fakcie śmierci uczestniczka A. K. (2) wiedziała najpóźniej w dacie pogrzebu to jest jeszcze w marcu 2014 roku. Nie ma podstaw do czynienia innego ustalenia w tej kwestii skoro sama apelująca wskazuje na swoją wiedzę o dacie pogrzebu spadkodawczyni. Nie ulega też wątpliwości, że uczestniczka A. K. (2) miała wówczas świadomość co do łączącego ją samą ze zmarłą stopnia pokrewieństwa oraz tego, że w istocie brak osób spokrewnionych ze zmarłą bliżej niż sama uczestniczka. Dlatego też chwilę zawiadomienia A. K. (2) o śmierci spadkodawczyni należy uznać za chwilę, w której dowiedziała się o tytule swojego powołania do spadku. Sąd Okręgowy podziela wyrażany w literaturze pogląd, że skoro początek biegu terminu z art. 1015 § 1 k.c., w którym można złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku ustalany jest według daty dowiedzenia się o tytule powołania do spadku to dla spadkobiercy ustawowego będzie to z zasady data, w której dowiedział się o śmierci spadkodawcy, o ile w tej dacie wiedział o łączącym go ze zmarłym pokrewieństwie uzasadniającym powołanie do dziedziczenia. Jeżeli zaś chodzi o spadkobiercę ustawowego powołanego w dalszej kolejności, to bieg terminu rozpocznie się od dnia, w którym dowiedział się on, że wyprzedzający go spadkobierca utracił tytuł powołania do dziedziczenia, tj. został wyłączony od dziedziczenia tak, jakby nie dożył chwili otwarcia spadku, na przykład spadek odrzucił (art. 1020 k.c.). Dla rozpoczęcia biegu tego terminu nie jest istotna świadomość tego, że termin ten zaczął biec, ale świadomość okoliczności uzasadniających powołanie do spadku spadkobiercy (zob. Kidyba Andrzej (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Spadki, wyd. IV publik.: LEX 2015 i cyt. tam J. Pisuliński, Niektóre problemy związane z terminem do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, Rejent 1992, nr 6, s. 54). Innymi słowy, dla rozpoczęcia biegu terminu do ewentualnego złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku nie ma znaczenia to, czy spadkobierca (w tym wypadku A. K. (2)) wie o istnieniu długów spadkowych, czy też nie ma takiej świadomości. Istotne jest to, że ma wiedzę o śmierci spadkodawcy i nie ma podstaw zakładać, że są bliżsi krewni wyprzedzający go w dziedziczeniu. W konsekwencji słusznie Sąd Rejonowy uznał, że złożenie przez apelującą oświadczenia o odrzuceniu spadku dopiero 29 lipca 2015 roku jest spóźnione. Termin ten upłynął bowiem najpóźniej 30 września 2014 roku. Sąd Okręgowy podkreśla, że termin z art. 1015 § 1 k.c. jest tzw. terminem zawitym. Za Sądem Najwyższym trzeba powtórzyć, że „[u]kształtowanie w art. 1015 § 1 k.c. terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku jako terminu zawitego prawa materialnego oznacza, że z chwilą jego upływu wygasa uprawnienie do skorzystania z tego prawa podmiotowego, a oświadczenie złożone po upływie terminu nie wywołuje żadnych skutków prawnych. Upływ terminu uwzględniany jest z urzędu, nie ma żadnych możliwości jego przedłużenia, a w art. 1015 § 2 k.c. przewidziane zostały konsekwencje biernego zachowania się spadkobiercy, w postaci prostego przyjęcia spadku (...) (tak Sąd Najwyższy w Postanowieniu z dnia 13 grudnia 2012 r., V CSK 18/12). Kwestia wiedzy o długach spadkowych, czy też dochowania należytej staranności co do zbadania stanu spadku (istnienia długów) miałyby znaczenie dla rozstrzygnięcia w razie uchylenia się uczestniczki od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia. Uczestniczka A. K. (2) takiego oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu nie złożyła, ani nie wniosła o jego zatwierdzenie, co jest wymagane z mocy art. 1019 § 3 k.c. W konsekwencji słusznie Sąd Rejonowy uznał A. K. (2) za powołaną do dziedziczenia z mocy ustawy i w konsekwencji dziedziczącą spadek. Sąd Rejonowy prawidłowo ustalił krąg spadkobierców ustawowych dziedziczących spadek. Słusznie też przyjął, że w przypadku J. Ł. (1) i A. K. (2) oświadczenia o odrzuceniu spadku zostały złożone z przekroczeniem terminu z art. 1015 k.c. co prowadzi do uznania ich za spadkobierców dziedziczących spadek. Podobnie słuszny był wniosek co do dziedziczenia przez córki I. Ł.: E. W. i J. S., które nie złożyły oświadczeń o odrzuceniu spadku. Wywód prawny Sądu Rejonowego jest w tym wypadku wyczerpujący i nie wymaga powtarzania, a Sąd Okręgowy w całości go akceptuje. Sąd Okręgowy podkreśla jedynie, że z mocy art. 924 k.c. spadek otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy, a na podstawie art. 925 k.c. spadkobierca nabywa spadek z chwilą otwarcia spadku. Oznacza to, że w przypadku dziedziczenia ustawowego, takiego jak w niniejszej sprawie, nabycie spadku wynika z samego faktu odpowiedniego pokrewieństwa ze zmarłym. Nabycie spadku ze względu na odpowiednio bliskie pokrewieństwo może zostać zniweczone wolą spadkobierców wyłącznie przez skuteczne złożenie w terminie oświadczeń o odrzuceniu spadku. W przypadku E. W. i J. S. oświadczenia o odrzuceniu spadku nie zostały złożone a termin do ich złożenia upłynął nawet jeśli liczyć go dopiero od daty doręczenia odpisu wniosku w niniejszej sprawie. Z kolei J. Ł. (1) i A. K. (2) oświadczenie takie złożyli po terminie. Są oni zatem wszyscy spadkobiercami po K. G..

Sąd Okręgowy zwraca uwagę, że w ramach postępowania spadkowego nie ma podstaw do badania czy zobowiązania spadkodawcy względem wierzycieli uległy przedawnieniu. Wierzyciel zmarłego jest zainteresowanym w ustaleniu kto

dziedziczny spadek właśnie z powodu łączącego go stosunku prawnego ze spadkodawcą. Z tego względu może wystąpić z wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku (art. 510 k.p.c.). To czy zobowiązanie to wygasło lub jest przedawnione może być przedmiotem ewentualnego zarzutu w postępowaniu o wykonanie zobowiązania (np. o zapłatę). Ewentualne przedawnienie roszczeń nie ma więc wpływu na krąg spadkobierców i nie mogło prowadzić do zmiany zaskarżonego postanowienia. Skutku takiego nie mogło także wywołać skierowania przez sędziego prowadzącego postępowanie dokumentów do tłumaczenia, jak i rozstrzygnięcie co do przyznania wynagrodzenia tłumaczowi. Nie są to bowiem decyzje procesowe mające jakikolwiek wpływ na krąg spadkobierców. Ewentualne uchybienia w tym przedmiocie, nawet jeśli miały miejsce nie wpływają w żaden sposób na prawidłowość rozstrzygnięcia sprawy.

Mając powyższe na uwadze apelację uczestniczki A. K. (2) należało uznać za bezzasadną i oddalić ją na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Oddalenie apelacji uczestniczki A. K. (2) bezpośrednio wpływa na rozstrzygnięcie o apelacji uczestnika M. K. (1). M. K. (1) dochodziłby bowiem do dziedziczenia wyłącznie w przypadku skutecznego odrzucenia spadku przez jego matkę A. K. (2) (art. 1020 k.c. w zw. z art. 934 § 2 k.c.). Skoro jednak oświadczenie A. K. (2) zostało złożone po upływie terminu z art. 1015 k.c. i dziedziczy ona spadek, to dla uczestnika M. K. (1) w ogóle nie rozpoczął bieg termin do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku z art. 1015 k.c. Złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku przez osobę, w stosunku do której nie rozpoczął jeszcze biegu termin określony w art. 1015 § 1 k.c., jest bezskuteczne (por. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2018 r., III CZP 36/18). W konsekwencji orzekanie w przedmiocie zatwierdzenia uchylenia się od skutków niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku przez M. K. (1) jest niedopuszczalne. Sąd Rejonowy przesądzając o dziedziczeniu spadku przez A. K. (2) powinien był zatem umorzyć postępowanie w przedmiocie wniosku M. K. (1) (art. 355 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Nie miał bowiem podstaw do orzekania o zatwierdzeniu uchylenia się od skutków niezachowania terminu skoro termin ten w ogóle nie rozpoczął biegu. W konsekwencji w tej części należało zmienić zaskarżone postanowienie uznając apelację za uzasadnioną (art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.)

O kosztach postępowania odwoławczego Sąd Okręgowy orzekł na ogólnej zasadzie z art. 520 § 1 k.p.c. uznając, że każdy z uczestników ma swój własny interes w ustaleniu spadkobierców. Nie ma więc podstaw do rozliczania kosztów pomiędzy stronami.

SSO Agnieszka Cholewa-Kuchta SSO Zbigniew Zgud SSO Jarosław Tyrpa